

Мијушко Шибалић, ЈАГЛИКА*
Приче и сјећања, Пљевља 1995,

Издање Међурепубличке заједнице за културно-просвјетну
дјелатност - Пљевља

Поштовани Дурмиторци (Жабљачани),

Прије свега желим да вас најсрдачније поздравим. Увијек ми је са вама било пријатно дружити се, али овом приликом налазим се у деликатној ситуацији - да говорим вама о вама. Ова књига баш говори о вама, о вашим прецима, о вашим дједовима, очевима, вашој браћи, о једном славном и сјајном војевању за слободу, које је својом величанственошћу задивило свијет. Међутим, ситуација ми је донекле олакшана, јер ћу се бавити углавном интерпретацијама Мијушка Шибалића, у књизи која ће вечерас бити предмет наше пажње.

Већ сте прочитали, а и чули, да је ријеч о Мијушковој књизи *Јаглика*, која у поднаслову носи назнаку *Приче и сјећања*.

Приче чине више од половине књиге. Оне припадају лијепој литератури. О томе су други говорили, или ће говорити. Ја треба вечерас нешто да кажем о другом дијелу ове књиге - о *сјећањима*. То је казивање Мијушка Шибалића о догађајима у којима је он учествовао, у извјесној мјери на њих утицао, и о људима с којима се дружио, дакле о својим друговима саборцима.

У свакој другој прилици бих најприје говорио личности писца. Добром дијелу вечерашњег аудиториа је личност Мијушка Шибалића добро позната. Међутим, пошто овдје има и млађих, а можда и гостију, то ипак морам нешто и о аутору рећи, најкраће.

Старије генерације памте *Мијушка Шибалића* као активисту револуционарног студентског покрета са Београдског универзитета, затим као једног од организатора Тринаестојулског устанка на Дурмиторском

---

* Саопштење прочитано на промоцији књиге *М. Шибалића Јаглика*, одржане 12. јула 1996. године на Жабљаку

подручју, а затим, у току даљег развита НОР-а као једног од најистакнутијих политичких и војних функционера у дурмиторском крају. Као такав учествовао је у организовању оружаних снага НОП-а, у стварању и изградњи нове револуционарне власти - народнослободилачких одбора, у организовању војнопозадинских органа. Учествовао је у свим важнијим одлукама и руководио у свим сложенијим војним операцијама. Као такав учествовао је и у Пљеваљској бици и о томе оставио неколико записа, као драгоцјених свједочанстава.

Приликом формирања Четврте црногорске пролетерске бригаде, јуна 1942, Мијушко је био политички комесар Петог - Дурмиторског батаљона и са њим учествовао у оном познатом маршу пролетерских бригада, заправо Главне оперативне групе ВШ у западну Босну. Од 7. децембра 1942. постао је замјеник комесара, тј. партијски руководилац, а касније политички комесар 6. крајишке бригаде. Послије битке на Сутјесци постао је партијски руководилац Десете дивизије, па руководилац Политодијела 53. дивизије, шеф персоналног одсека Штаба Петог ударног корпуса и најзад инструктор ЦК КП Македоније. Послије ослобођења обављао је високе функције у ЈНА, а послије демобилизације биран је за потпредсједника, а једно вријеме и предсједника Извршног вијећа Скупштине Црне Горе, члана Савезног извршног вијећа, посланика Скупштине СРЦГ и Скупштине СФРЈ, члана Главног одбора ССРН ЦГ и члана Савезне конференције ССРНЈ, судију Уставног суда Југославије, члана Савјета Федерације и др.

Упоредо са обављањем важних државних и друштвених функција, а поготово по њиховом престанку, огледао се у више списатељских жанрова. Најприје је почео са мемоаристиком, затим са историјском публицистиком, да би се потом исказао и у лијепој литератури, понајвише у облику кратке приче. Осим бројних мемоарских записа у часописима и зборницима радова и новинских фељтона, објавио је и историографску студију *Устџанак у Дробњаку 1805. године* и пет књига прозе - *Раскрића*, *Неки људи*, *Из моћ времена*, *Караван* и *Јаžлика*.

Био је члан Црногорског ПЕН-а.

Мијушко Шибалић је био човјек несумњиво широког образовања и изузетно моралног угледа. Високу моралност и ништа мањи хуманизам сачувао је и испољио и у најтежим временима.

На данашњи дан прије годину и пет мјесеци преминуо је у Београду, а три дана касније сахрањен је овдје, на Жабљаку, у срцу Дурмиторске партизанске републике, у средишту Дурмиторског краја,

којега је стално носио у срцу, као уосталом и Црну Гору, и Југославију и све крајеве у којима се борио или у њима живио, и све људе с којима се дружио. А волио је све добре људе, без обзира на националност и вјеру. У посвети ове књиге има неке симболике. “У спомен мојим драгим друговима - записао је Мијушко - Раду Марјанцу, Мати Ујевићу, Шефику Талићу”. Дакле Србину, Хрвату и Муслиману.

Предмет радње дијела ове књиге је у основи Дурмиторско подручје, како Мијушко каже - од Крнова до Шћепан - поља и од Вратла до Равног.

А имало се о чему писати.

Дурмиторско подручје је положило на олтар слободе 1000 палих бораца и 1400 жртава фашистичког терора.

А о материјалним напрезањима и да се не говори. У неколико наврата Дурмиторско подручје је снабдијевало силну партизанску војску.

Први пут је то било крајем новембра 1941, када је угостило 3700 партизанских бораца - специјални црногорски одред који се припремао за напад на италијанску дивизију Пустерија у Пљевљима. Неколико дана је тај одред провео на овом простору, припремајући се за велику битку.

Други пут је то било маја и јуна 1942, када се на овом простору, а посебно у Пиви, налазило око 7000 пролетера. Припреме за велики марш ГОГ ВШ у западну Босну, овдје су вршене.

Трећи пут је то било уочи Суђеске, по повратку пролетера из Босне.

Четврти пут августа 1944, када је овдје била концентрација три ударна корпуса НОВЈ за поход у Србију. То су били осим Другог, домаћег, Први и Дванаести војвођански.

Било је то и још много пута. Није могуће набројати. На овом простору дуже времена је боравила и Централна партизанска болница. Уосталом житељи овога краја имали су и своју партизанску болницу, на Жабљаку, која је примила рањенике са Пљеваља. И још је овдје било и других партизанских болница. Све је њих народ овога краја максимално опскрбљивао. Овдје је народ добровољно вршио напрезања за своју војску. Али народ је понекад био принуђен да даје и силом - окупаторима и њиховим домаћим сарадницима.

Преко овог простора су протутјеле четири велике непријатељске офанзиве. Прва августа 1941. Други пут - тзв. прољећна офанзива маја и јуна 1942. Трећи пут тзв. пета непријатељска офанзива и четврти пут тзв. дурмиторска операција (августа 1944).

Не треба заборавити да је овај крај био 10 мјесеци под четничком страховладом. Требало је и то издржати. И народ овога краја је заиста све издржао, и његов преполовљени сточни фонд и запаљене куће и стаје.

Мијушко много више простора посвећује ратним операцијама и уређењу народне власти.

Посебну пажњу посвећује 13-јулском устанку, чију 55. годишњицу сјутра слаavimo.

Мијушко објашњава како је 500 герилаца у највећој тајности од окупатора извршило припреме за напад на непријатељске гарнизоне и посаде у Шавнику, Жабљаку, на Горанском и на Трси. И сам се окупатор у чуду питао - како то да он појма није имао о припремама тако грандиозног устанка.

Али на овом простору, чим је пукла прва устаничка пушка, број устаника се одмах попео на 2000 а број становника је био само 24000. Скоро 10% нашло се под оружјем. Око 150 италијанских војника било је заробљено и разоружано, као и извјестан број жандарма и финансиа.

Приликом велике италијанске офанзиве, августа 1941, прву непријатељску офанзиву на југословенским просторима, за коју је непријатељ ангажовао 6 комплетних, у ствари ојачаних дивизија и помоћних одреда јачине додатне три дивизије. Од Крнова преко Шавника, Жабљака, Његовуђе и даље за Пљевља прошла је моторизована италијанска дивизија уз масовну употребу артиљерије.

Устаници су пружили жесток отпор на Крнову, Крушевицама, Милошевићима, Грацу.

И поред тога дио дурмиторског подручја остао је без контроле окупаторске власти. Средином октобра дошло је до потпуног повлачења окупатора. Није смио чекати ни јесен, а камоли зимски период.

Настала је велика слободна територија. Можда највећа у земљи.

Неометано се одвијао политички живот. Радио је један срески, шест општинских и преко сто сеоских НОО. Формиране су команде мјеста партизанске страже. Настаје период тзв. Дурмиторске партизанске републике.

Услиједила је и славна, али трагична пљеваљска битка. У њој учествују три дурмиторска батаљона, Језеро-шарански, Ускочко-дробњачки и Пивски. Они су показали чудо од јунаштва. Али су пале огромне жртве - укупно око 215 погинулих, и преко 270 рањених (мисли се на читаву Црну Гору).

Пало је Дурмитораца 80, а само Језеро-шаранаца 54 и више рањених. Пали су и такви витезови као Душан Обрадовић, Вук Кнежевић, Матија Јакић. О пљеваљској погибији Мијушко пише с посебним пијететом.

Са појавом контрареволуције настају и нови проблеми. Сињавинска епопеја траје пуна четири мјесеца. ВШ је то тражио, јер је са правца Колашина био угрожен Жабљак, срце слободне територије. 3 Сињавински сектор дурмиторци ангажују од укупно пет - четири батаљона. Све то у зимским условима, на висини и до близу 2000 метара.

На овом простору Врховни штаб доноси двије можда судбинске одлуке. Прву, маја 1942 - за велики марш, и другу, маја 1943 - Сутјеска. Друга је била условљена и чекањем савезничке мисије 28. маја. Ту су савезници коначно схватили ко води борбу у Југославији против окупатора. Сутјеска је за то заиста давала чврсте аргументе. То је потврдила и смрт Била Стјуарта, шефа британске војне мисије. Но, величина и значај дурмиторског подручја нијесу се исцрпљивали само збивањима на овом простору.

Дурмиторско подручје је било спона НОП-а Црне Горе са НОП-ом Херцеговине, источне Босне, Санџака, Србије. Већ је речено да је ВШ овдје боравио два пута - у одлучним тренуцима.

Овај крај је у првој ратној години, готово цијело вријеме, имао одред са пет партизанских батаљона. Али су они најмање били овдје. Ишли су увијек тамо гдје је било потребно.

Само сусједној Херцеговини Дурмиторци су четири пута слали помоћ у оружаним снагама.

Први пут то је било прије устанка, јуна 1941, када је православну српску нејач требало бранити од усташких покоља.

Други пут то је било почев од септембра исте године, када је устанике требало усмејерити и против окупатора. А то није било лако. Сила је то била. А и окупатор је понекад знао бранити нејач од побјешњелих устаничких хорди.

Трећи пут то је било када је устанике требало кренути против четника Драже Михаиловића.

А о томе да је и то било потребно и ко су четници цитирају управо један четнички докуменат из тога доба. То су ријечи познатог црногорског четничког команданта одреда, тј. бригаде, личног изасланика Баја Станишића, команданта сектора. Те ријечи је Јововић изговорио на заједничком четничко-сепаратистичком митингу на Цетињу, 9. марта 1942., у част склапања коалиције између четника Драже Михаиловића и црногорских сепаратиста, тј. зеленаша Крста Поповића.

Јаков Јововић је тада обавијестио скуп да су четници партизанима објавили рат "до коначног њиховог истребљења или нашег тоталног

уништења”. А о наоружању које су четници примили од окупатора Јововић је рекао: “То ћемо оружје часно носити и са овог мјеста најсвечаније изјављујем, у име свог команданта пуковника г. Станишића, у име својих колега и у своје име, да ниједан метак из овог оружја неће бити испален на благородног талијанског војника, без обзира на трајање и исход рата. Напротив, ово ће оружје извршити смртну пресуду над сваким ко на нашој територији буде учинио такав покушај”.

Четврти пут Жупопивски батаљон је ишао у Херцеговину, када је требало ликвидирати “пасји” Борач, како је сликовито пјесник назвао то злогласно усташко гнијездо.

У јануару 1942. године дурмиторски батаљон и “Бајо Пивљанин” и “Војвода Момчило”, укупно 550 бораца, упућени су у источну Босну, гдје су водили борбе у рејону Калиновика, Трнова, Улога, учествовали су у ослобођењу Чајничка, а сопственим снагама ослободили Горажде и Фочу, гдје је ускоро Врховни штаб преселио своје сједиште.

Од децембра 1941. до априла 1942. шест чета, односно 400 бораца Дурмиторског НОП батаљона држе фронт од Чајничка до Мојковца.

Посебно поглавље Мијушко посвећује Дурмиторском тј. Петом батаљону 4. пролетерске бригаде, који је на дан ступања у бригаду имао 191 борца. Посебно се обрађује велики марш у западну Босну и акције на жељезничкој прузи Сарајево-Мостар, а нарочито његова дјјства у западној Босни и Книнској крајини. О кадровима овог батаљона аутор пише с посебном љубављу.

Није наравно Мијушко заборавио ни 7. крајишку бригаду. Одредио је многе њене драматичне ситуације. Пише Мијушко топло и надахнуто и о Крајини, Ђопићевој “крвавој хаљини”. Са Крајишницима је он газио Неретву и Сутјеску и био поносан на своје Дурмиторце, нарочито на омладинце села Тепаца, које је организовао герилац Перо Јововић, који су чували мост и тако омогућили 7. крајишкој да несметано пређе Тару, и умјесто борби, у Тепцима се нахранила и одморила, а одатле одмаршовала у ослобођени Жабљак, гдје је свечано дочекана.

Мијушкова сјећања нијесу историја, али његов исказ је аутентично казивање аутентичног свједока. То су и личне опсервације аутора, али не обичног борца, већ човјека који стоји на брду, и не малом, и који знатно више види но онај под брдом. Осим тога, то пише даровити писац. А кад се томе дода да је то казивање човјека који је страствено трагао за истином, надам се да сам вам приближио о каквом је штиву ријеч, а обашка о каквом писцу.

Мијушко даје провјерене историјске податке, али их саопштава слојевито, лапидарно у камен их уклесује. У оваквим текстовима има нешто што умију да саопште само велики мемоаристи и да сјајно одсликују атмосферу. У свом исказу Мијушко је толико убједљив да се читалац лако пренесе у вријеме збивања. Кад Мијушко пише о глади и читалац осјети глад, а кад чита о болесницима и рањеницима, ни читаочево осјећање није далеко од тога. Тако се Мијушкова сјећања могу поређивати са његовим причама или још прецизније она се понекад могу поређивати и са најљепшим страницама прозне литературе.

др Радоје Пајовић

!